

UNDERHÅLLARE

”Jag sysslar med underhållning. Råkar jag säga något på vägen som någon tycker är värt någonting så är det en ren bonus.”

Språk- polis som saknar anspråk

Fredrik Backman missar ogärna ett tillfälle till skämt. Med varm hand lämnar han den seriösa litteraturen till andra författare – och önskar att hans läsare i förlängningen ska hitta fram till dem.

TEXT: KARIN SKAGERBERG FOTO: HENRIC LINDSTEN

Över en sommar gick Fredrik Backman från att vara en av Sveriges populäraste bloggare till storsäljande författare. Debutromanen *En man som heter Ove*, om kvarterets självutnämnde ordningspolis, har enligt Fredrik sålt "orimligt bra".

I höstas kom den andra romanen, *Min mormor hälsar* och säger förlåt, där huvudpersonen är den brådmogna sjuåringen Elsa, som flyr in i sagolandet Miamas när verkligheten blir för påtaglig.

Gemensamt för både Ove och Elsa är att de är språkpoliser. Fredrik Backman tillstår att också han kan vara petig med språket.

– Jag kan vara lite språkpolis, men det var nog värre förr. Men jag tycker om att folk är språkpoliser. Det är mycket kärlek i det, för man språkpolisar ju bara folk man tycker om. Man vill inte att de ska gå runt och säga fel. Min mamma, som är gammal svensklärare och en språkpolis av enorma mått, rättade mig så ofta under min uppväxt att jag slutade tänka på det, och sedan fortsatte jag göra samma sak.

FREDRIK BACKMANS BLOGG är en raljerande och lite cynisk iakttagelse av vardagen och livet som småbarnsfar. Hans bok *Saker min son behöver veta om världen*, som också släpptes 2012, har han själv kallat den dysfunktionella pappaboken. Men gemensamt för allt han skriver är humorn.

– En gammal chef sade till mig att "det ska vara dumt men

smart", då är det roligt. Jag tror inte alltid att jag skriver så, men det är den typen av humor jag uppskattar. Enkelt men klyftigt, som Hasse och Tage till exempel.

Fredrik betonar att den sortens humor inte på något sätt är exklusivt skånsk, men menar att skåningar i regel är väldigt bra på den. Själv föddes han i Stockholm, men familjen flyttade till Helsingborg i Skåne när han var sju år.

– Om man kommer som sjuåring till Helsingborg från Stockholm lär man sig snabbt att prata skånska, annars får man rätt mycket stryk. Nu är min skånska ganska bortslipad, men när jag är med mitt gamla grabbgång från Skåne så pratar jag så bred skånska att varken min fru eller mina barn förstår vad jag säger.

FREDRIK BACKMAN ÄLSKAR berättelser, och uppskattar den stora berättarglädje som finns i Skåne. Bilden som stockholmare har av skåningar, som otrevliga och buffliga, tycker han stämmer till viss del.

– Men det blir fantastiskt när den drygheten får fullt blås tillsammans med den enastående självdistans som skånskt histo-

Fredrik Backman

Ålder: 32 år. Gör: Skribent, bloggare och författare. Bor: I Solna med fru och två barn. Aktuell: Ständigt aktuell med sin blogg: fredrik.cafe.se. Böckerna *Saker min son bör veta om världen* och *En man som heter Ove* gavs ut samma dag 2012. Hans senaste bok *Min mormor hälsar* och säger förlåt kom i september 2013.

rieberättande är fullt av. Skånska som dialekt lämpar sig dessutom väldigt bra för långa utläggningar.

Fredrik Backman är bra på långa utläggningar. Hela tiden viker han av i sidospår och roliga anekdoter. Sådant är hans språk: orden som aldrig slutar komma, meningarna som bara fortsätter, liknelserna och analogierna som är så många att man blir matt.

– Så är det ju med allt jag skriver. Kan jag gå en rolig omväg så ska det göras. Den bästa beskrivningen jag hört av hur jag skriver är att min formel är "uppbyggd på tre hö och ett naw", alltså tre skämt och sedan något fint. Först en armbåge och sedan en klapp på axeln, liksom.

De humoristiska analogierna är utan tvekan hans mest utmärkande stilgrepp.

– Jag kan ju bara skriva på det sättet. Visst hade jag kunnat försöka göra mer subtila beskrivningar, men det skulle bara långrandigt och obegripligt. "X är som Y med en twist av något annat", är dessutom ett humorgrepp som jag tycker är kul.

Han tycker fortfarande att det är användbart och roligt, trots att han har nyttjat det i tre böcker redan.

– Vissa grejer är ju ordlekar, som att "ögonbrynen sjunker som om de tagit in vatten" eller "reser sig som om de satt sig i röd målarfärg". Men ibland är det bara billiga skämt, som "hon skulle inte kunna hålla en hemlighet om den så var fastlimmad i handflatorna på henne".

På sin blogg citerar Fredrik vid ett tillfälle en vän som ska ha sagt: "Fredrik hyser en ohejdbar kärlek till det svenska språket, som väldigt sällan är besvarad". Är det verkligen så?

– Jo, på sätt och vis, men jag känner alltid att jag får mer av

"Det är mamma och Astrid Lindgren som bär störst skuld till att jag skriver"

Fredrik Backman om ...

... Oves språk:

Är rakt motsatt till mitt. Han använder inte hundra ord när han kan använda två. Språket är mer som ett verktyg för honom, en funktion. Som att använda en insexnyckel, till exempel.

..

språket än språket får av mig. Som någon som sjunger serener under sin kärleks balkong och kärleken bara: "Håll käften och låt mig sova." Det är väl det kritikerna menar när de tycker att mina böcker bara hade behövt vara hälften så långa, kanske.

I samma blogginlägg skriver Fredrik: "Jag älskar ord. Jag hoppas att de tids nog, i likhet med min fru och mina barn, lär sig leva med mig."

– Det är klart att jag brottas med språket ibland, men det är ingen ångestladdad brottnig. Att skriva är ändå det bästa jag vet. Det tog lång tid för mig att förstå att det inte är så för alla som försörjer sig på att skriva, vilket väl var naivt. Det är inte en kärlek för alla, för vissa är det bara ett jobb.

Det första betalda skrivjobbet Fredrik Backman hade var för en gratistidning, där han skrev notiser. Och så har han skrivit flygblad om luftväxlar.

– Det var kul. Inte lika kul som att skriva böcker eller på bloggen, men fortfarande roligare än något annat jobb. Jag skriver hela tiden jag kommer åt.

Elsas språk:

Allting hon säger är både en uppläxning och en fråga på samma gång. Eftersom det bubblar i henne generellt, så bubblar det ju också i henne språkligt. Allt hon säger liksom bara rinner ur henne. Är hon uppe i varv så finns det inga kommatecken i det hon säger och meningarna blir otroligt långa. Elsa bär alla sina känslor utanpå i varje ord.

... sitt eget språk:

Det har sagts om mig att jag är oerhört känslig och oerhört aggressiv samtidigt. Sådant är nog mitt språk också. Och sådan är ju Elsa. Det finns mycket av mitt språk i hennes. Generellt finns det mer av mig i Elsa än vad det finns i Ove. Han fick mina sämsta egenskaper, även språkligt. Han tar konflikter och är aktivt aggressiv i sitt språk, vilket jag också kan vara.

Många följer också Fredrik Backman på Twitter, som enligt honom själv mest är en lekstuga, och ett bra ställe att testa skämt. Men tar det mer än fem minuter att tänka ut ett inlägg, så struntar han i det. Då kan skämtet komma med i en roman i stället.

– Jan Gradvall, som är en av mina största svenska förebilder, gav mig rådet att alltid stjäla från mig själv, vilket jag gör. När någon gör bort sig på något sätt och framstår som en idiot i böckerna är det nästan alltid självupplevt. Det är jag som har trott att det har hetat både insexnyckel och korrigerad plåt i stället för insexnyckel och korrugerad plåt.

FÖRSTA GÅNGEN Fredrik Backman fick uppmärksamhet för något han skrivit var när han på gymnasiet vann en uppsatstävling. Svenskläraren på gymnasiet var en viktig källa till uppmuntran och inspiration, även om Fredrik menar att han nog inte riktigt förstod det då.

– Men mamma var viktigast av alla. Hon lärde mig ju läsa. När man lär någon läsa ger man

den personen gåvan att aldrig vara ensam. Vi hade sådana där kylskåpsbokstäver som vi kunde sitta med i timmar. Jag tyckte att bokstäver var roligt redan då. Hon läste Astrid Lindgren för mig, och jag minns när jag slutade lyssna och läste med i texten själv. Det är mamma och Astrid Lindgren som bär störst skuld till att jag skriver i dag.

FREDRIK BACKMAN själv läser "allt", men gillar när folk verkligen går in för att berätta.

– När de gör raka motsatsen till att ställa sig upp och säga "jag är ju ingen talare", utan som själva tycker att de är jåkligt mycket till talare och bara kör.

Lifarens guide till galaxen är en sådan bok, tycker Fredrik, och mycket brittisk litteratur.

– P.G. Wodehouse var tidig och i Stephen Frys självbiografi är hela det första kapitlet ett långt skämt om hur man använder hundra ord när man skulle kunna använda två.

Han gillar den sortens uttryck och det är så han själv skriver. Fredrik Backman anser inte att

"Jag är verkligen glad att folk köper mina böcker och läser min blogg, men jag hoppas att de läser annat också"

han skriver viktiga böcker. Han är nog med att framhålla att han bara sysslar med underhållning.

– Böcker som tar din världsbild och liksom ruskar om den. Det är viktig litteratur! Det är inte det jag sysslar med. Jag är verkligen glad att folk köper mina böcker och läser min blogg, men jag hoppas att de läser annat också.

DEN FINASTE komplimangen för Fredrik Backman är när någon har läst hans böcker och sedan fortsätter läsa andra böcker – och får se vad litteratur är.

– Alice Munro och Joyce Carol Oates behandlar språket med en elegans som jag älskar, men jag kan inte skriva så. Jag skulle inte kunna skriva en deckare heller, eller en lågmäld kärlekshistoria. Jag hade inte kunnat låta bli att

"Esperanto är sympatiskt"

I Min mormor hälsar och säger förlåt finns ett kungarike där ett hemligt språk talas. Språket är esperanto: "Karaktären som talar det hemliga språket var tvungen att kunna komma varifrån som helst. Då kunde jag inte använda ett riktigt regionalt bundet språk. Dessutom tycker jag att det är sympatiskt att bygga ett språk som är helt demokratiskt."

slänga in en massa skämt och svordomar.

Svordomar, anser Fredrik, är bra förstärkare.

– Då ska man ändå veta att jag tog bort 75 procent av svordo-

marna i En man som heter Ove. Karaktären Alf i nya boken fick fler. Jag har gått loss lite mer med allt i den nya boken kan man säga. Mest för att min redaktör mer eller mindre har gett upp efter allt tjafs med första boken. Då bråkade vi rätt mycket om kommatecken.

Fredrik menar att "Är du helt dum i huvudet, eller?" – med kommatecken – inte är samma sak som "Är du helt dum i huvudet eller?" – utan kommatecken.

– Det är ju det man skriker när någon backar en Prius in i ens brevlåda. Det är inte meningen att det ska vara korrekt. Det är meningen att det ska låta som det låter.

Karin Skagerberg är frilansjournalist.

BLOGGARE
Fredrik Backmans blogg har 30 000 läsare i veckan.